

וְעִיין שם ובסופו בקונטרס בני ציון (שם) שכתב כי אין בזה איסור של "אל תטוש תורת

אמך", עיין שם ואכמ"ל.

ואף גדולי הספרדים והמקובלים האריכו בשבח נוסח האר"י, ונעתיק מעט מזעיר מדברות קדשם. ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, הלא הוא מרן החיד"א בספרו טוב עין (סימן ז): "ומה גם אם רבנו האר"י זצ"ל הגיה, ודאי דמאן דנקיט נוסחת האר"י זצ"ל שפיר עביד, כי אליו נגלו תעלומות חכמה, ואילו בעלי נוסחא אחרת ידעו שרבנו האר"י זצ"ל רצה בנוסח זה, היו מקבלים דבריו באהבה" (8).

(8) הוא מרן החיד"א אשר הנחיל לנו יסוד מוסד וחזק, כי אם מרן היה רואה את דברי רבנו האר"י ז"ל היה חוזר בו, וכך כותב בספרו מראית העין (עמוד קלב) וז"ל: וכן אני אומר בדבר שרבנו האר"י ז"ל כתב, אפילו שהוא היפך מרן ז"ל, יש לעשות כמו שכתב האר"י ז"ל, דפשיטא לי, דאילו מרן ז"ל ידע דעל דרך האמת צריך לומר כך, ודאי גם הוא ז"ל הורה כן. עכ"ל. וכמו כן בענין ברכת "הנותן ליעף כח", שמרן פסק בשולחנו הטהור (סימן מו סעיף ו) שלא לברך כל בוקר ברכת הנותן ליעף כח, ומי שמברך זו ברכה לבטלה לדעת מרן, וכמו שביאר זאת רבנו בשו"ת רב פעלים (ח"ב א"ח סימן יב ד"ה ודע), בכל אופן מנהג הספרדים בכל מקום ששמענו שמעם כן לברך, ואפילו לא חוששים לכתחילה לספק ברכות להקל, וביאר זאת מרן החיד"א בספרו ברכי יוסף (שם ס"ק יא) וז"ל: עתה נתפשט המנהג בגלילותינו לברך זאת הברכה על פי כתבי רבנו האר"י זצ"ל, כי אף דקבלנו הוראות מרן, קים לו, דאלמלא מרן אף הוא ראה דעת קדוש האר"י זצ"ל, גם הוא יורה לברכה, ומה גם שכתב הרב כנסת הגדולה, דאיכא מאן דשמע דהדר ביה מרן בסוף ימיו, וכן ראוי לנהוג. עכ"ל. ובכנסת הגדולה (שם בהגהת הבית יוסף) כתב וז"ל: רבנו המחבר ז"ל חזר בו בסוף ימיו, והיה אומרה בהזכרת שם ומלכות, על פי הקבלה. עכ"ל. ומרן החיד"א בספרו טוב עין (עמוד יג) הוסיף וכתב וז"ל: נתפשט וכו' לומר ברכת "הנותן ליעף כח", אף על פי שהיא ברכה כולה מחודשת, ומרן בשו"ע נדחה קרי לה, דמאחר דרבנו האר"י זצ"ל כתב שיש לאומרה, ופירש סודה, כן ראוי לעשות, דודאי אילו מרן ז"ל ידע מגדולת האר"י ושהוא אמר לאומרה, כן הוה עביד עובדא בנפשיה וכו', כי רבנו האר"י זצ"ל כל הנפלאות אשר גילה היה בכ"ב חודשים, והיו תלמידיו מעלימין דבריו ובסתם חכמה, ומרן ושאר הרבנים לא ידעו אחד ממאה מגדולתו, והן בעוון, נח נפשיה דרב האר"י ז"ל בימי מרן, ויתכן שאחר כך ידע מרן מתלמידי האר"י ז"ל שכך היה אומר, וחזר בו, והיינו כמו שכתבתי, שאילו ידעו דברי רבנו האר"י ז"ל, היו חוזרים בהם. עכ"ל. ומעתה תמ'ה תמ'ה אקרא על מה שראיתי לראש"ל הגר"י יוסף שליט"א בספרו "עין יצחק" (כללי ההוראה סעיף כג, דף תמד מהדורת תשס"ז) שהביא לנו מה שמצא כתוב בספר לקט הקציר לרבי אברהם כלפון (בסימן לב סעיף כז) שכתב וז"ל ואני מעתיק מהספר מפני ששם הוא יותר מדויק: בהיותי אני הצעיר אברהם כלפון ס"ט בליוורנו שנת התקס"ד שאלתי את פי מורנו מופת הדור הרב חיד"א הי"ו בפתגם דנא פה אל פה, ואמר לי: אני נוהג כמו שכותב מרן ז"ל, ובדבר שהרב האריה (האר"י) ז"ל מחמיר אני נוהג כדבריו, ואיני מחמיר אלא על עצמי. ועיין צידה לדרך ויד אהרן ואליה רבה והלכה ברורה ושיירי כנסת הגדולה וכו'. עכ"ל ומתיבת "וכו" נראה שעד כאן הם דברי מרן החיד"א אליו. וכאשר שוחחנו פה אל פה על פתגם דנא, שאלתיהו שאלת תם, איך אפשר שמרן החיד"א יכחיש את כל הכתוב בספריו הקדושים "מורה באצבע" "קשר גודל" "עבודת הקודש" ועוד, הנפוצים על כל פני תבל כהוראה לנערי בני ישראל (כמו שכתוב בשער הספר) ויד כל אדם ממשימת בו (כמו שכתב הגר"ח פלאגי בהקדמתו לספר כף החיים), ושם הוא פוסק כרבנו האר"י ז"ל נגד מרן בכמה דברים ולדוגמה: מורה באצבע אות סט, ואות רכא. ציפורן שמיר אות סז, ואות קכ, לך נא וראה שם כי רבים הם? ואמר לי: אה"נ דבר זה צריך ליישב, אבל מה תענה על מה שכתוב בלקט הקציר? אמרתי לו: אני צריך לעיין בזה. ובבואי לביתי תכף פתחתי את הספר הנוכח וראיתי לו שכתב "ובדבר

והג"ר אברהם כטורזא זצ"ל מחכמי תונים לפני כמאתים וחמשים שנה (הובא ב"יוסף חי" דף לה ע"ב) כתב: "כי מאחר שהקדוש האר"י זלה"ה כתב ... מי שמע כזאת ולא

תצלנה אזניו, מי יבוא אחרי המלך, ומי הוא זה שרוצה להתחכם על דבריו, וישיגו כפי שכלו או מה שנראה בספרים נגד דבריו. כי אפילו דבר שהוא נגד הדקדוק שומעין לו, שכל דבריו דברי אל חי מפי אליהו ז"ל ולא משכל אנושי, ואין משיבין את האר"י".

וב"כ גדולי תונים (שם): "מאחר שכבר העיד בספר טהרת הקדש משם מורנו הרב הגדול והקדוש אריה דבי עילאי שכן ראוי להיות ... מי אשר לא יחוס לעצמו ויבא אחרי אשר כבר עשאו, הס לא להזכיר, והפורש ממנו כפורש מן החיים".

ולך נאה וראה מה שכתב המקובל רבי בנימין הלוי בשו"ת דברי יוסף אירגאס (סימן ב): "אבל לעת כזאת שנגה עלינו אור הגנוז, וזכינו שנתפשטה קצת מחכמתו בעולם, אנן סהדי שאם הראשונים היו רואים דברי האר"י זלה"ה היו מבטלים מנהגם ואוחזים בדרך דרך הקודש יקרא לה".

ועוד כתב שם: "להאר"י ז"ל שומעין, שהדבר ידוע מפי סופרים ומפי ספרים שנגלה להאר"י מה שלא נגלה למקובלים הראשונים, ודבר ה' בפיחו אמת, וזה ברור".

וכן כתבו גדולי וחכמי ארם צובה (שם סימן ג): "האמנם, מאחר שיצאה אורה זו תורה, היא תורתו של אדוננו הרב הקדוש האר"י זלה"ה, ובכתבי הקודש אשר לו הכריע שאין צריך לאומרו ... א"כ איפה מי האיש אשר יערב אל לבו לעשות נגד דברי מרן הקדוש האר"י זצוק"ל. אין ספק דהאי גברא [שחלק וביזה דברי הקבלה והאר"י ז"ל] בר שמתא הוא, ומכריזינן עליה בכל גבול ישראל, כי אין לנו אלא דברי ה' עמרם הוא אדוננו

שהרב האריה ז"ל והמעתיק לא הבין מהו "האריה" וכתב בסוגריים מרובעות: והאר"י. כצ"ל. המעתיק. ברם, רבנו האר"י ב"פתגם דנא" מאן דכר שמיא, ובודאי הוא ט"ס וצ"ל "הראביה" (אותיות דומות ל"האריה", בפרט שכת"י זה היה מאוד משובש, כמו שהעיד המעתיק בראש דבריו), שהקורא שם ב"פתגם דנא" יראה שמדובר על האי דינא שפסק מרן שיש להחמיר ולהקדים בקידוש של יום שני דסוכות ברכת "שהחיינו" קודם ברכת "לישב בסוכה" משום הפסק, דלא כהראבי"ה שהקל להפסיק ולומר כמו ביו"ט הראשון ברכת "שהחיינו" אחר "לישב בסוכה". וכל הציונים שמסר לו מרן החיד"א "ועיין צידה לדרך ויד אהרן ואליה רבה והלכה ברורה ושיירי כנסת הגדולה וכו'" אינם אלא על 'פתגם דנא', שנהגו כמו שכתב מרן ולא כחולקים הסוברים כהראבי"ה. (אלא שהלשון "אני נוהג כדבריו" קשה, היכן מצינו שמרן החיד"א נוהג כהראבי"ה, וצ"י). אי נמי, כמו שכתב ביראת ההוראה (עמוד קכ) שכל זה בדברי חסידות שע"פ הקבלה אבל לא בהלכות שע"פ הקבלה. מכל מקום מכאן ללמוד שמרן החיד"א לא היה מורה לאחרים להחמיר כדעת רבנו האר"י ז"ל בכל דבר — דברים אלו אי אפשר להולמם למי שמכיר בספריו הקדושים. ובפרט שהגאון הנזכר בספרו לקט הקציר (עמוד ג) הביא דברי מרן החיד"א הנוכרים וז"ל: אף שקיבלנו הוראות מרן ז"ל, קיימא לן דאלמלי מרן ראה דעת הקדוש האר"י ז"ל, גם הוא יודה. עכ"ל. ואם מרן היה מודה וחוזר בו אז איזו מניעה יש להורות לרבים כרבנו האר"י ז"ל, שהוא בעצם ג"כ דעת מרן שחזר בו, ודברים אלו אינם נשמעים לתרי אנפין. ולעזרי גם לאחר שכתבתי לו דברי אלו, כפי שהבטחתי, עדיין הוא מחזיק בדבריו ולא קבלתי ממנו תשובה על זאת.